

Menjejaki Keselamatan Bandar Pengalaman dalam Amalan Bandar Selamat

Editor:

Siti Rasidah Md Sakip¹, Nor Eeda Hj Ali², Asmalia Che Ahmad³

E-mel:

sitir704@uitm.edu.my¹, noree038@perak.uitm.edu.my², asmalia809@uitm.edu.my³

Abstrak: Dalam era urbanisasi pesat, keselamatan bandar menjadi keutamaan yang tidak boleh diabaikan. “MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR PENGALAMAN DALAM AMALAN PROGRAM BANDAR SELAMAT: Bukti Empirikal Daripada Hasil Penyelidikan” membawa pembaca menyelami langkah-langkah dan strategi yang telah diambil untuk meningkatkan keselamatan di bandar-bandar kita. Buku ini menyajikan kajian kes dan analisis mendalam mengenai program-program keselamatan bandar yang berjaya, serta cabaran yang dihadapi dalam pelaksanaannya. Kandungan buku ini adalah berdasarkan keadaan sebenar di tapak kajian melalui kaedah soal selidik, temubual, perbincangan kumpulan berfokus dan pemerhatian.

Dengan pendekatan yang komprehensif dan berlandaskan data, buku ini merupakan rujukan penting bagi penggubal dasar, perancang bandar, dan sesiapa sahaja yang berminat untuk memahami dan meningkatkan keselamatan dalam persekitaran bandar. Ia juga sesuai sebagai bahan rujukan kepada para pelajar di dalam bidang alam bina dan persekitaran teruatomanya dalam bidang Senibina, Perancangan Bandar, Senibina Landskap dan Perbandaran. Temui kisah pengalaman dan kejayaan dari bandar-bandar yang telah berjaya mengubah wajah keselamatan mereka.

Kata kunci: Urbanisasi, keselamatan bandar, alam bina, perbandaran.

MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR

Pengalaman dalam
Amalan Program Bandar Selamat

Editor

Siti Rasidah Md Sakip

Nor Eeda Hj Ali

Asmalia Che Ahmad



Penerbit
UTHM

MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR

Pengalaman dalam
Amalan Program Bandar Selamat

MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR

Pengalaman dalam
Amalan Program Bandar Selamat

Editor
Siti Rasidah Md Sakip
Asmalia Che Ahmad
Norizan Mt Akhir



©Penerbit UTHM
Cetakan Pertama 2025

Hak cipta terpelihara. Menghasilkan semula mana-mana artikel, ilustrasi dan kandungan buku ini dalam apa jua bentuk elektronik, mekanikal fotokopi, rakaman atau apa-apa bentuk tanpa kebenaran bertulis terlebih dahulu daripada Pejabat Penerbit Universiti Tun Hussein Onn Malaysia, Parit Raja, Batu Pahat, Johor adalah dilarang. Mana-mana rundingan tertakluk kepada pengiraan royalti dan honorarium.

Perpustakaan Negara Malaysia

Editor: Siti Rasidah Md Sakip, Asmalia Che Ahmad, Norizan Mt Akhir

Diterbitkan oleh:

Penerbit UTHM
Universiti Tun Hussein Onn Malaysia
86400 Parit Raja,
Batu Pahat, Johor
No. Tel: 07-453 8698 / 8529
No. Faks: 07-453 6145

Laman web: <http://penerbit.uthm.edu.my>
E-mel: pemasaran.uthm@gmail.com
<http://e-bookstore.uthm.edu.my>

Penerbit UTHM adalah anggota
Majlis Penerbitan Ilmiah Malaysia (MAPIM)

Dicetak oleh:

RAHMAN CETAK SDN. BHD.
No. 28, Jalan PSB 14/11,
Taman Perindustrian Bukit Serdang,
43300 Seri Kembangan, Selangor
No. Tel: 019-387 3227/017-31601361

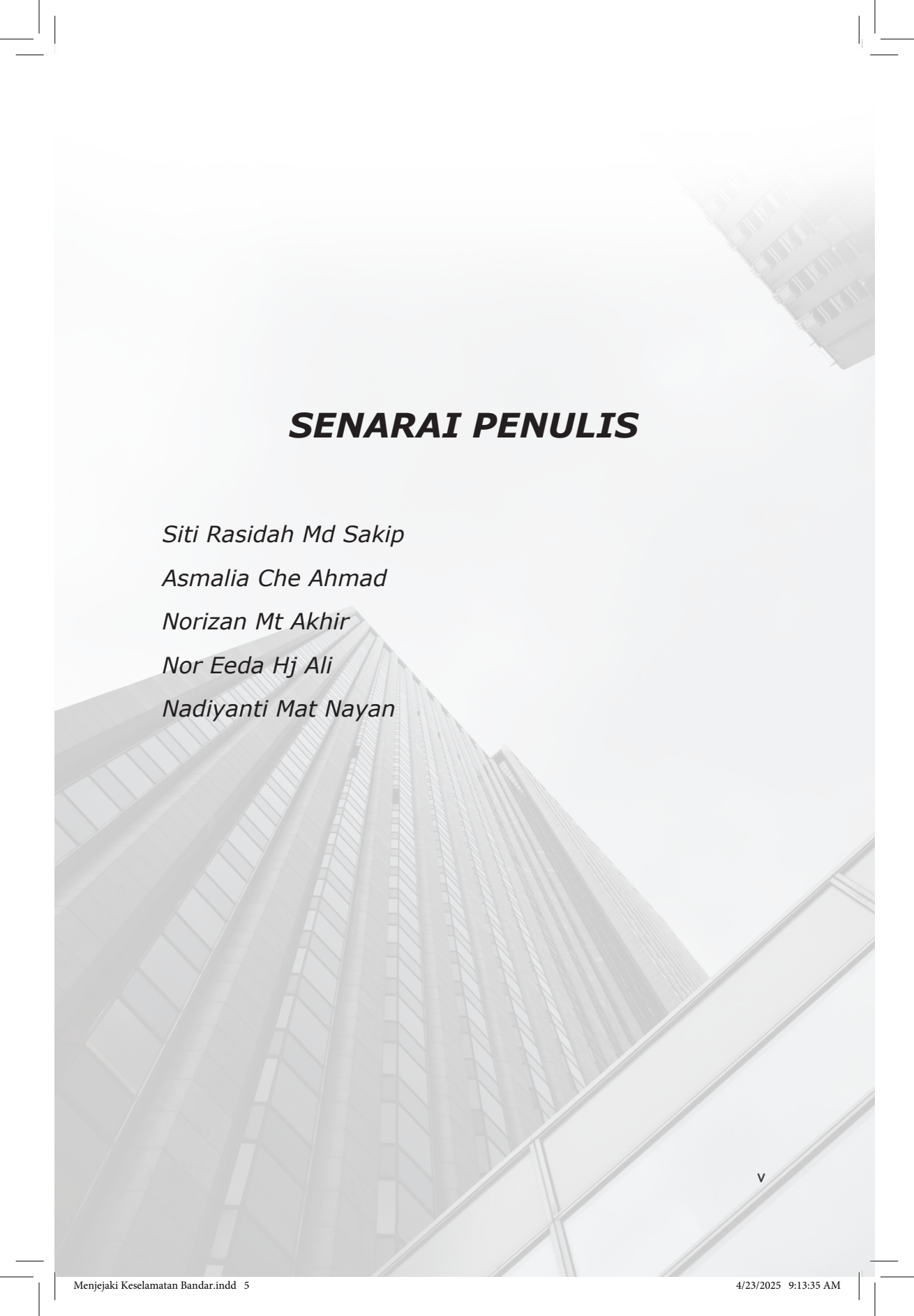


Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

Perpustakaan Negara Malaysia

Rekod katalog untuk buku ini boleh didapati
dari Perpustakaan Negara Malaysia

ISBN 978-629-490-165-0



SENARAI PENULIS

Siti Rasidah Md Sakip

Asmalia Che Ahmad

Norizan Mt Akhir

Nor Eeda Hj Ali

Nadiyanti Mat Nayan

KANDUNGAN

<i>Senarai Penulis</i>	<i>v</i>
<i>Senarai Jadual</i>	<i>xi</i>
<i>Senarai Rajah</i>	<i>xvii</i>
<i>Senarai Singkatan</i>	<i>xxi</i>
<i>Kata Pengantar I</i>	<i>xxv</i>
<i>Kata Pengantar II</i>	<i>xxvii</i>
<i>Kata Pengantar III</i>	<i>xxix</i>
<i>Penghargaan</i>	<i>xxxi</i>
<i>Prakata</i>	<i>xxxiii</i>
BAB 1 Pengenalan	1
<i>Siti Rasidah Md Sakip</i>	
BAB 2 Perasaan dan Kebimbangan terhadap Jenayah ke arah Program Bandar Selamat	9
<i>Nor Eeda Hj Ali, Norizan Mt Akhir, Siti Rasidah Md Sakip & Nur Hisham Ibrahim</i>	
BAB 3 Analisis <i>Hotspot</i> Indeks Jenayah: Kajian Kes berdasarkan Kawasan Pihak Berkuasa Tempatan di Malaysia	33
<i>Suzannah Abdullah, Izarahayu Che Hashim, Siti Rasidah Md Sakip & Norazah Abd Rahman</i>	

BAB 4	Kajian Pemerhatian berdasarkan Prinsip dan Amalan Konsep Bandar Selamat di Selangor, Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur dan Putrajaya	59
	<i>Na'asah Nasrudin, Yusfida Ayu Abdullah, Raja Norashekin Raja Othman, Siti Fatimah Hashim & Siti Rasidah Md Sakip</i>	
BAB 5	Keberkesanan Program Bandar Selamat di Johor Mengikut Pandangan Wakil Komuniti: Hasil Dapatan Analisis Kualitatif	109
	<i>Nur Huda Jaafar, Rashidah Mokhtar, Siti Afiqah Mohammad, Muhammad Hazwan A Rahman & Asmalia Che Ahmad</i>	
BAB 6	Kajian Pemerhatian Program Bandar Selamat di Negeri Melaka	133
	<i>Nor Eeda Hj Ali, Norizan Mt Akhir, Yarina Ahmad & Muhammad Falihiinn Jasmi</i>	
BAB 7	Memahami Kaedah dan Amalan Pelaksanaan Program Bandar Selamat (PBS) melalui Perbincangan Kumpulan Berfokus (FGD) bersama Pihak Berautoriti: Kajian Kes Wilayah Utara	143
	<i>Mohamad Hanif Abu Hassan, Rabitah Harun, Nurul Hayani Abd Rahman & Nadiyanti Mat Nayan</i>	
BAB 8	Mengenal Pasti Amalan Bandar Selamat melalui Kaedah Pemantauan: Kajian Kes Wilayah Utara	165
	<i>Nurul Hayani Abd Rahman, Mohamad Hanif Abu Hassan, Rabitah Harun & Nadiyanti Mat Nayan</i>	

BAB 9 Persepsi Pihak Berfokus terhadap 191
Program Bandar Selamat di Perak

Nurain Mohd Talmizi, Nor Eeda Hj Ali & Norazah Abd Rahman

BAB 10 Keberkesanan, Amalan Terbaik 207
dan Penambahbaikan Program
Bandar Selamat di Negeri
Terengganu dan Kelantan

Najihah Marha Yaacob, Rosman Mahmood, Hajar Jaafar, Norizan Mt Akhir & Siti Rasidah Md Sakip

BAB 11 Keberkesanan Program Bandar di 235
Kawasan *Blackspot*, Pahang

Siti Zalifah Mahmud, Noorshashilawati Azura Mohammad, Rosmah Nizam, Nurhani Izzati Mohd Hanifah & Nor Eeda Hj Ali

BAB 12 Penglibatan Komuniti dan 257
Pihak Berkepentingan dalam
Pelaksanaan Program Bandar
Selamat: Kajian Kes bagi Negeri
Sabah dan Wilayah Persekutuan
Labuan

Nadiyanti Mat Nayan, Asmalia Che Ahmad, Muhammad Falihin Jasmi & Nur Hisham Ibrahim

BAB 13 Kawasan *Blackspot* dan Teori 273
Perpindahan Jenayah di Negeri
Sabah dan Wilayah Persekutuan
Labuan

Asmalia Che Ahmad, Nadiyanti Mat Nayan & Yarina Ahmad

BAB 14	Keberkesanan Program Bandar Selamat di Sarawak: Kajian Kes di Kuching	281
---------------	--	------------

*Ummi Farhani Firdaus, Nurul Aqmal Roslan, Chai Shin Yi,
Sarehan Sadikin, Izyan Farhana Zulkarnain, Nur Farhani
Samasu, Siti Rasidah Md Sakip & Norizan Mt Akhir*

BAB 15	Kesimpulan	307
---------------	-------------------	------------

Nor Eeda Hj Ali & Asmalia Che Ahmad

<i>Bibliografi</i>	311
---------------------------	------------

<i>Biografi Editor</i>	327
-------------------------------	------------

<i>Biografi Penulis</i>	331
--------------------------------	------------

<i>Indeks</i>	349
----------------------	------------

SENARAI JADUAL

BAB 2

Jadual 2.1	Perasaan Rasa Selamat di kawasan Persekitaran Perumahan	18
Jadual 2.2	Kebimbangan terhadap Jenayah (KTJ) di kawasan Persekitaran Perumahan	23
Jadual 2.3	Pengetahuan dan Pemangsaan Jenayah	29

BAB 3

Jadual 3.1	Senarai Pihak Berkuasa Tempatan yang Terlibat dalam Program Bandar Selamat mengikut Negeri	40
Jadual 3.2	Hubungan antara Skor-z, Nilai-p dan Tahap Keyakinan	45

BAB 4

Jadual 4.1	Jenayah Indeks mengikut Negeri Selangor dan Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur dan Putrajaya	65
Jadual 4.2	Senarai Kawasan Kajian	67
Jadual 4.3	Keadaan Semasa Secara Umum bagi 15 Indikator yang dikaji di 36 Kawasan Kajian	73

Jadual 4.4	Penilaian bagi Langkah 1 dalam Strategi 1: Mereka Bentuk Persekitaran Fizikal di Kawasan Kajian	85
Jadual 4.5	Penilaian bagi Langkah 4, Langkah 5, Langkah 6, Langkah 7, Langkah 8, Langkah 9, Langkah 10, Langkah 11 dan Langkah 12 dalam Strategi 2: Memperkasakan Kawasan Sasaran di Kawasan Kajian	91
Jadual 4.6	Rumusan Isu dan Cabaran Amalan Konsep Bandar Selamat Mengikut PBT	101
Jadual 4.7	Penambahbaikan Amalan Konsep Bandar Selamat Mengikut PBT	102
 BAB 5		
Jadual 5.1	Taburan Responden Kawasan Kajian	110
 BAB 7		
Jadual 7.1	Senarai Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) di Zon 3	144
Jadual 7.2	Kawasan <i>Blackspot</i> di Zon 3 (Kedah, Pulau Pinang & Perlis)	145
 BAB 8		
Jadual 8.1	Pihak Berkuasa Tempatan di Ketiga-tiga Buah Negeri	165
Jadual 8.2	Jumlah Kawasan <i>Blackspot</i> di Negeri Kedah, Pulau Pinang & Perlis	166
Jadual 8.3	Pemerhatian Elemen Strategi Pertama di Kawasan Majlis Bandaraya Alor Setar (MBAS)	168

Jadual 8.4	Pemerhatian Elemen Strategi Pertama di Kawasan Majlis Perbandaran Sungai Petani, Kedah (MSPK)	169
Jadual 8.5	Pemerhatian Elemen Strategi Pertama di Kawasan Majlis Perbandaran Kubang Pasu (MPKP)	170
Jadual 8.6	Pemerhatian Elemen Strategi Pertama di Kawasan Majlis Perbandaran Kulim, Kedah (MPKK)	171
Jadual 8.7	Pemerhatian Elemen Strategi Pertama di Kawasan Majlis Bandaraya Pulau Pinang (MBPP)	172
Jadual 8.8	Pemerhatian Elemen Strategi Pertama di Kawasan Majlis Bandaraya Seberang Perai (MBSP)	174
Jadual 8.9	Pemerhatian Elemen Strategi Pertama di Kawasan Majlis Perbandaran Kangar (MPK)	175
Jadual 8.10	Pemerhatian Elemen Strategi Kedua di Kawasan Majlis Bandaraya Alor Setar (MBAS)	176
Jadual 8.11	Pemerhatian Elemen Strategi Kedua di Kawasan Majlis Perbandaran Sungai Petani, Kedah (MPSPK)	177
Jadual 8.12	Pemerhatian Elemen Strategi Kedua di Kawasan Majlis Perbandaran Kubang Pasu (MPKP)	179
Jadual 8.13	Pemerhatian Elemen Strategi Kedua di Kawasan Majlis Perbandaran Kulim, Kedah (MPKK)	180
Jadual 8.14	Pemerhatian Elemen Strategi Kedua di Kawasan Majlis Bandaraya Pulau Pinang (MBPP)	181

Jadual 8.15	Pemerhatian Elemen Strategi Kedua di Kawasan Majlis Bandaraya Seberang Perai (MBSP)	182
Jadual 8.16	Pemerhatian Elemen Strategi Kedua di Kawasan Majlis Perbandaran Kangar (MPK)	183

BAB 9

Jadual 9.1	Isu dan Cabaran Program Bandar Selamat di Bandar Manjung, Perak	195
Jadual 9.2	Isu dan Strategi Program Bandar Selamat di Bandar Manjung, Perak	202

BAB 10

Jadual 10.1	Interpretasi Skor Min	211
Jadual 10.2	Tahap Persepsi Rasa Selamat Orang Awam Terhadap Kawasan yang Mereka Duduki	211
Jadual 10.3	Strategi Pelaksanaan Program Bandar Selamat	217

BAB 12

Jadual 12.1	Indeks Jenayah Mengikut Pihak Berkuasa Tempatan (PBT)	258
Jadual 12.2	Jumlah Responden Terlibat bagi Tiga (3) PBT di Sabah dan Wilayah Persekutuan Labuan	260
Jadual 12.3	Responden Mewakili Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) bagi Negeri Sabah dan Wilayah Persekutuan Labuan	267
Jadual 12.4	Responden Mewakili Ibu Pejabat Polis Daerah (IPD) bagi Negeri Sabah dan Wilayah Persekutuan Labuan	267

BAB 13

Jadual 13.1	Peruntukan bagi Inisiatif Pemutihan Kawasan <i>Blackspot</i> 2013-2022	274
Jadual 13.2	Kawasan <i>Blackspot</i> di Negeri Sabah dan Wilayah Persekutuan Labuan Mengikut PBT dan Tahun	277

SENARAI RAJAH

BAB 2

Rajah 2.1	Tiga Perspektif Jenayah dalam kalangan Masyarakat Bandar	11
Rajah 2.2	Faktor Penyumbang kepada KTJ dalam kalangan Masyarakat	13
Rajah 2.3	Sesi Temu Bual antara Pembantu Penyelidik dengan Responden	15

BAB 3

Rajah 3.1	Kawasan Kajian yang Melibatkan 47 Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dari 14 Buah Negeri di Malaysia	39
Rajah 3.2	Data <i>Spatial</i> bagi Kawasan PBT Mengikut Tahun	43
Rajah 3.3	Data Bukan Ruangan (<i>Attribute</i>) bagi Kes Jenayah Mengikut PBT dan Tahun	43
Rajah 3.4	Trend Indeks Jenayah Mengikut PBT bagi Tahun 2018 - 2022	46
Rajah 3.5	Lokasi <i>Hotspot</i> Indeks Jenayah Mengikut PBT bagi Tahun 2018	50
Rajah 3.6	Lokasi <i>Hotspot</i> Indeks Jenayah Mengikut PBT bagi Tahun 2019	51
Rajah 3.7	Lokasi <i>Hotspot</i> Indeks Jenayah Mengikut PBT bagi Tahun 2020	52

Rajah 3.8	Lokasi <i>Hotspot</i> Indeks Jenayah Mengikut PBT bagi Tahun 2021	53
Rajah 3.9	Lokasi <i>Hotspot</i> Indeks Jenayah Mengikut PBT bagi Tahun 2022	54
Rajah 3.10	Lokasi Pertindihan <i>Hotspot</i> Indeks Jenayah Mengikut PBT	55

BAB 4

Rajah 4.1	Pelan Lokasi Kajian	72
-----------	---------------------	----

BAB 6

Rajah 6.1	Kawasan Pemerhatian Mengikut PBT di Melaka	137
Rajah 6.2	Kondisi Elemen PBS (Strategi 1) bagi 4 PBT di Melaka	139
Rajah 6.3	Kondisi Elemen PBS (Strategi 2) bagi 4 PBT di Melaka	140

BAB 10

Rajah 10.1	Pecahan Jantina dalam Soal Selidik untuk Orang Awam	209
Rajah 10.2	Pecahan Umur dalam Soal Selidik untuk Orang Awam	210
Rajah 10.3	Taburan Responden di Setiap Pihak Berkuasa Tempatan	210
Rajah 10.4	Peta Ringkasan Hasil Soal Selidik bersama PDRM dan PBT	214

BAB 11

Rajah 11.1	Elemen Bandar Selamat di Kawasan Bandar Tun Abdul Razak, Jengka	238
Rajah 11.2	Elemen Bandar Selamat di Kawasan Bandar Temerloh	239

Rajah 11.3	Elemen Bandar Selamat di Kawasan Taman Tas & Taman Tas Damai, Kuantan	240
Rajah 11.4	Elemen Bandar Selamat di Kawasan Jalan Haji Abdul Rahman, Kuantan	241
Rajah 11.5	Elemen Bandar Selamat di Kawasan Pusat Bandar Kuantan	242

BAB 12

Rajah 12.1	Antara Elemen Rel Penghadang dengan Bahan dan Reka Bentuk yang Berbeza di Kawasan Kajian	262
Rajah 12.2	Pencahayaan Lampu di Laluan Pejalan Kaki yang Terdapat di Kawasan Kajian	264

BAB 14

Rajah 14.1	Persempadanan Kawasan Dewan Bandaraya Kuching Utara (DBKU), Majlis Bandaraya Kuching Selatan (MBKS) dan Majlis Perbandaran Padawan (MPP)	283
------------	--	-----

SENARAI SINGKATAN

ADUN	Ahli Dewan Undangan Negeri
DBKL	Dewan Bandaraya Kuala Lumpur
DBKK	Dewan Bandaraya Kota Kinabalu
BPJJK	Bahagian Pencegahan Jenayah dan Keselamatan Komuniti
CCTV	Kamera Litar Tertutup (<i>Closed-Circuit Television</i>)
CCC	Sijil Perakuan Siap dan Pematuhan
CQI	Penambahbaikan Kualiti Berterusan
CPTED	<i>Crime Prevention through Environmental Design</i>
DPF	Deteriorasi Persekitaran Fizikal
DPS	Deteriorasi Persekitaran Sosial
FDR	<i>False Discovery Rate</i>
FGD	Perbincangan Kumpulan Berfokus (<i>Focus Group Discussion</i>)
GF	<i>Google Form</i>
GIS	<i>Geographic Information System</i>
GTP	Program Transformasi Kerajaan
IDI	Temu Bual Mendalam (<i>In-Depth Interview</i>)
IPD	Ibu Pejabat Polis
ILP	Institut Latihan Perindustrian
IPSOM	Institut Keselamatan Awam Malaysia
IPDA	Institut Pendidikan Guru Kampus Darul Aman

JKKK	Jawatankuasa Kemajuan dan Keselamatan Kampung
KDN	Kementerian Dalam Negeri
KPD	Ketua Polis Daerah
KPKT	Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan
KPM	Kementerian Pendidikan Malaysia
KRT	Kawasan Rukun Tetangga
KTJ	Kebimbangan Terhadap Jenayah
KOD QR	<i>Quick Response Code</i>
LED	<i>Light-Emitting Diodes</i>
JPBD	Jabatan Perancangan Bandar dan Desa
MBAS	Majlis Bandaraya Alor Setar
MBMB	Majlis Bandaraya Melaka Bersejarah
MBKT	Majlis Bandaraya Kuala Terengganu
MBKS	Majlis Bandaraya Kuching Selatan
MBJB	Majlis Bandaraya Johor Bahru
MBIP	Majlis Bandaraya Iskandar Puteri
MBPP	Majlis Bandaraya Pulau Pinang
MBPG	Majlis Bandaraya Pasir Gudang
MBSP	Majlis Bandaraya Seberang Perai
MDB	Majlis Daerah Besut
MDM	Majlis Daerah Maran
MDS	Majlis Daerah Semporna
MDT	Majlis Daerah Temerloh
MPAJ	Majlis Perbandaran Alor Gajah
MPD	Majlis Perbandaran Dungun
MPJ	Majlis Perbandaran Jasin
MBK	Majlis Bandaraya Kuantan
MBS	Majlis Bandaraya Seremban
MPK	Majlis Perbandaran Kangar

MPK	Majlis Perbandaran Kemaman
MPP	Majlis Perbandaran Padawan
MPS	Majlis Perbandaran Sandakan
MPKK	Majlis Perbandaran Kulim, Kedah
MPKB	Majlis Perbandaran Kota Bharu
MPKP	Majlis Perbandaran Kubang Pasu
MPT	Majlis Perbandaran Temerloh
MPT	Majlis Perbandaran Tawau
MPM	Majlis Perbandaran Manjung
MPSPK	Majlis Perbandaran Sungai Petani, Kedah
MPHTJ	Majlis Perbandaran Hang Tuah Jaya
NGO	<i>Non-Governmental Organization</i>
NKRA	Bidang Keberhasilan Utama Negara
OKU	Orang Kurang Upaya
PDRM	Polis Diraja Malaysia
PBT	Pihak Berkuasa Tempatan
PBS	Program Bandar Selamat
PRS	Persepsi Rasa Selamat
PRS	<i>Police Reporting System</i>
PL	Perbandaran Labuan
PSTL	Pemangsaan Secara Tidak Langsung
PLAN Malaysia	Jabatan Perancangan Bandar dan Desa
PKP	Perintah Kawalan Pergerakan
RELA	Jabatan Sukarelawan Malaysia
RTD	Rancangan Tempatan Daerah
RMK11	Rancangan Malaysia ke-11
SKMM	Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia
SPSS	<i>Statistikal Package for Social Science</i>
SPBS	Sistem Pemantauan Bandar Selamat

SRS	Skim Rondaan Sukarela
TikTok	Perkhidmatan Pengeposan Video Bentuk Pendek
UNODC	<i>United Nations Office on Drugs and Crime</i>
UiTM	Universiti Teknologi MARA
WhtsApp	<i>WhatsApp Messenger</i>
YAM	Yang Amat Mulia

KATA PENGANTAR I

*Assalamualaikum
warahmatullahi wabarakatuh*
dan Salam Sejahtera.

Alhamdulillah segala puji dan syukur ke hadrat Allah SWT, dengan limpah kurnia-Nya, kita dapat bersama dalam usaha murni menerbitkan buku bertajuk **MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR: PENGALAMAN DALAM AMALAN PROGRAM BANDAR SELAMAT.**



Keselamatan bandar merupakan aspek yang amat penting dalam memastikan kesejahteraan masyarakat dan kelangsungan hidup di kawasan bandar. Buku ini merupakan satu sumbangan berharga kepada usaha-usaha ke arah memperkukuhkan keselamatan di bandar-bandar seluruh negara.

Program Bandar Selamat yang dilaksanakan telah memperlihatkan pelbagai inisiatif dan pendekatan yang bertujuan untuk meningkatkan tahap keselamatan di kawasan bandar. Buku ini mengumpulkan bukti-bukti empirikal daripada hasil penyelidikan yang mendalam dan komprehensif, menjadikannya sumber rujukan yang amat berguna untuk semua pihak yang terlibat dalam bidang keselamatan awam.

xxv

Pengalaman-pengalaman yang dikongsikan dalam buku ini bukan sahaja memberikan gambaran sebenar tentang cabaran yang dihadapi, tetapi juga menawarkan pelbagai penyelesaian yang praktikal dan inovatif. Ini adalah penting untuk memastikan setiap bandar dapat menyesuaikan diri dengan perubahan semasa dan terus berkembang dengan selamat dan sejahtera.

Saya ingin mengambil kesempatan ini untuk mengucapkan setinggi-tinggi penghargaan kepada Institut Keselamatan Awam Malaysia (IPSOM), pihak-pihak berkepentingan dalam menjayakan penyelidikan ini dan pihak penyelidik Universiti Teknologi Mara (UiTM) kampus Sri Iskandar, Perak diatas penerbitan buku ini. Semoga buku ini menjadi sumber inspirasi dan panduan kepada semua yang terlibat dalam usaha memperkukuhkan keselamatan bandar di negara kita.

Sekian, *wasalam*.

DATUK HAJI RUJI BIN HAJI UBI

Ketua Setiausaha

Kementerian Dalam Negeri

KATA PENGANTAR II

*Assalamualaikum
warahmatullahi wabarakatuh
dan Salam Sejahtera.*

Syukur ke hadrat Allah SWT kerana dengan izin-Nya, Buku **MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR-PENGALAMAN DALAM AMALAN PROGRAM BANDAR SELAMAT** telah berjaya diterbitkan. Buku ini merupakan salah satu inisiatif institut Keselamatan Awam Malaysia dan Kementerian Dalam Negeri dalam menyebarkan maklumat-maklumat yang tepat kepada masyarakat berdasarkan hasil daripada kajian imperikal yang dilaksanakan ke arah menambah baik kualiti keselamatanKementerian Dalam Negeri dalam usaha mencegah jenayah secara holistik dan ke arah pengwujudan komuniti sejahtera telah bersama-sama PlanMalaysia dalam menjayakan Program Bandar Selamat semenjak tahun 2004 lagi. Objektif program ini adalah untuk mengurangkan jenayah, meningkatkan persepsi tahap keselamatan seterusnya memastikan negara kita sentiasa aman dan sejahtera.



Justeru, adalah diharapkan agar buku **MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR: PENGALAMAN DALAM AMALAN PROGRAM BANDAR SELAMAT** ini akan dapat dijadikan panduan dan rujukan oleh semua Pihak Berkuasa Tempatan, Ibu Pejabat Polis Daerah, Pemegang Taruh dan

xxvii

semua pihak yang berkepentingan dalam memperkukuhkan kualiti Program Bandar Selamat masing-masing.

Akhir kata, saya ingin merakamkan penghargaan dan ucapan terima kasih yang tidak terhingga kepada semua pihak yang terlibat dalam menjayakan penerbitan buku **MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR - PENGALAMAN DALAM AMALAN PROGRAM BANDAR SELAMAT**. Semoga Buku ini akan dapat membantu dan melengkapkan usaha Kementerian Dalam Negeri dalam meningkatkan kesedaran dan kesejahteraan rakyat dalam mewujudkan persekitaran hidup yang lebih selamat, berdaya maju dan MADANI.

Sekian, Wabilahi taufiq wal hidayah, wassalamu'alaikum warahmatullahi wabarakatuh.

LOKMAN EFFENDI BIN RAMLI

Ketua Eksekutif

Institut Keselamatan Awam Malaysia

Kementerian Dalam Negeri

KATA PENGANTAR III

*Assalamualaikum
warahmatullahi wabarakatuh
dan Salam Sejahtera.*

Buku **MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR-PENGALAMAN DALAM AMALAN PROGRAM BANDAR SELAMAT** adalah berdasarkan kajian keberkesanan Program Bandar Selamat tahun 2023. Ia merupakan satu usaha penyelidikan yang mendalam dan teliti di bawah geran Strategik Research Partnership (SRP) antara Institut Keselamatan Awam Malaysia (IPSOM), Kementerian Dalam Negeri (KDN), dan Universiti Teknologi MARA (UiTM). Buku ini menyajikan hasil dapatan Program Bandar Selamat yang dijalankan di sepanjang Semenanjung Malaysia, Sabah, dan Sarawak. Tujuannya adalah untuk memberikan gambaran menyeluruh tentang pelaksanaan Program Bandar Selamat di seluruh Malaysia.



Kajian ini melibatkan 10,370 responden, pemerhatian di 137 lokasi, temu bual bersama 124 responden dari komuniti, serta sembilan (9) sesi Perbincangan Kumpulan Berfokus bersama kumpulan pelaksana dan penguatkuasa. Selain itu, terdapat 81 peserta dalam sesi Townhall yang dihadiri oleh wakil Pihak Berkuasa Tempatan (PBT), Ibu Pejabat Polis Daerah (IPD), dan akademik bagi memberikan maklum balas terhadap dapatan kajian. Kejayaan kajian ini adalah hasil gabungan 41 penyelidik yang bekerjasama

xxix

dengan baik, yang akhirnya berjaya menerbitkan buku **MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR-PENGALAMAN DALAM AMALAN PROGRAM BANDAR SELAMAT** untuk dikongsi kepada semua pembaca.

Kepercayaan dari pihak IPSOM dan KDN amat dihargai atas pemberian geran SRP-GOV kepada UiTM Cawangan Perak khususnya UiTM Kampus Seri Iskandar bagi menjalankan kajian keberkesanan Program Bandar Selamat di Malaysia. Harapan utama buku ini adalah ia dapat dijadikan sebagai sumber rujukan oleh semua pihak, sama ada agensi kerajaan atau badan bukan kerajaan, dalam menguruskan sebuah bandar yang selamat. Buku ini juga amat sesuai sebagai rujukan pelajar dalam bidang alam bina dan persekitaran. Semoga buku ini memberikan manfaat kepada semua pembaca.

Sekian, Wabilahi taufiq wal hidayah, wassalamu'alaikum warahmatullahi wabarakatuh.

PROF. MADYA DR NUR HISHAM IBRAHIM

Rektor UiTM Cawangan Perak
Kampus Seri Iskandar

xxx

PENGHARGAAN

Segala puji bagi Allah, Tuhan semesta alam. Selawat dan salam ke atas junjungan besar Nabi Muhammad SAW, ahli keluarga baginda, para sahabat dan mereka yang mengikuti jejak langkah baginda dengan ihsan hingga hari kiamat.

Alhamdulillah, dengan izin-Nya, buku ini dapat diterbitkan. Buku ini adalah hasil usaha dan kerjasama daripada pelbagai pihak yang telah memberikan sumbangan yang tidak ternilai.

Pertama sekali, ucapan terima kasih yang tidak terhingga kepada para penyelidik dan penulis yang telah bekerja keras dalam pengumpulan data, analisis dan penulisan kandungan buku ini. Tanpa komitmen dan dedikasi anda semua, buku ini tidak mungkin dapat direalisasikan.

Penghargaan khas juga kepada pihak Institut Keselamatan Awam Malaysia (IPSOM), Kementerian Dalam Negeri (KDN), dan Universiti Teknologi MARA (UiTM) atas kerjasama dan sokongan yang diberikan sepanjang kajian dan penulisan buku ini. Terima kasih juga kepada semua pihak berkuasa tempatan, institusi akademik, organisasi bukan kerajaan, dan individu-individu yang telah berkongsi pengalaman dan pandangan mereka. Sokongan dan kerjasama anda semua amat dihargai.

Setinggi-tinggi penghargaan kepada keluarga dan rakan-rakan yang telah memberikan sokongan moral dan dorongan sepanjang proses penulisan buku ini. Tanpa doa,

xxxi

sokongan, dan pengertian anda semua, penulisan buku ini mungkin tidak dapat disempurnakan.

Akhir kata, semoga buku ini memberi manfaat kepada semua pembaca dan menjadi panduan berguna dalam usaha kita bersama untuk meningkatkan pengetahuan dan memperkasa keselamatan dalam pelbagai aspek kehidupan. Segala kekurangan dalam penulisan ini adalah kelemahan kami sendiri dan segala kebaikan itu datangnya daripada Allah SWT.

Terima kasih.

PRAKATA

Dengan nama Allah Yang Maha Pemurah lagi Maha Penyayang.

Segala puji bagi Allah, Tuhan semesta alam. Selawat dan salam ke atas junjungan besar Nabi Muhammad SAW, ahli keluarga baginda, para sahabat dan mereka yang mengikuti jejak langkah baginda dengan ihsan hingga hari kiamat. Alhamdulillah dengan izin-Nya, buku bertajuk **MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR - PENGALAMAN DALAM AMALAN PROGRAM BANDAR SELAMAT** ini dapat diterbitkan. Buku ini adalah hasil daripada kajian secara empirikal bersama pihak Institut Keselamatan Awam Malaysia (IPSOM), Kementerian Dalam Negeri (KDN) dengan Universiti Teknologi MARA (UiTM). Kajian ini melibatkan 41 penyelidik daripada UiTM di seluruh Malaysia. Kajian keberkesanan Program Bandar Selamat (PBS) melibatkan 13 buah negeri dan tiga (3) Wilayah Persekutuan. Secara keseluruhannya, 46 buah Pihak Berkuasa Tempatan terlibat dalam kajian ini dengan menggunakan pendekatan yang holistik dan komprehensif.

Program Bandar Selamat telah melalui pelbagai fasa dan cabaran sejak mula diperkenalkan. Buku ini mengandungi analisis dan refleksi terhadap kejayaan serta cabaran yang dihadapi dalam melaksanakan program ini. Melalui penulisan ini, diharapkan buku ini dapat memberikan gambaran yang jelas mengenai pendekatan yang berkesan dan strategi yang boleh diterapkan untuk mencapai bandar yang selamat dan sejahtera.

xxxiii

Keselamatan bandar merupakan aspek penting dalam memastikan kesejahteraan dan kualiti hidup penduduk bandar. Ia melibatkan tiga (3) strategi utama iaitu persekitaran fizikal, memperkasakan kawasan sasaran dan pengurusan, penyertaan komuniti dan kesedaran awam. Dalam buku ini, perkongsian pelbagai pengalaman, amalan terbaik serta kajian kes yang telah dilaksanakan dalam Program Bandar Selamat. Matlamat utama buku ini adalah untuk memberi panduan dan inspirasi kepada pihak berkuasa tempatan, perancang bandar dan semua pihak berkepentingan dalam usaha menjadikan bandar-bandar kita tempat yang lebih selamat dan kondusif untuk didiami.

Setinggi-tinggi penghargaan diucapkan kepada semua pihak yang telah menyumbang dalam penyediaan buku ini. Terima kasih kepada pihak berkuasa tempatan, institusi akademik, organisasi bukan kerajaan, dan individu-individu yang berkongsi pengalaman dan pandangan mereka. Tanpa sokongan dan kerjasama anda semua, buku ini tidak mungkin dapat dihasilkan. Akhir kata, semoga buku ini memberi manfaat kepada semua pembaca dan menjadi panduan berguna dalam usaha kita bersama untuk menjejaki dan merealisasikan keselamatan bandar.

Sekian, *Wabilahi taufiq wal hidayah, wassalamu'alaikum warahmatullahi wabarakatuh.*

Editor

*Siti Rasidah Md Sakip
Asmalia Che Ahmad
Norizan Mt Akhir*

BAB 1

Pengenalan

Siti Rasidah Md Sakip



Keselamatan bandar merupakan satu aspek yang kritikal dalam memastikan kesejahteraan dan kualiti hidup penduduk bandar. Di Malaysia, perkembangan pesat urbanisasi telah menimbulkan pelbagai cabaran berkaitan keselamatan dan ketenteraman awam. Sebagai respons terhadap isu-isu ini, Program Bandar Selamat telah diperkenalkan pada tahun 2004 sebagai satu inisiatif komprehensif yang bertujuan untuk meningkatkan keselamatan bandar melalui pelbagai pendekatan dan strategi.

Program Bandar Selamat di Malaysia menggabungkan usaha daripada pelbagai agensi kerajaan, pihak berkuasa tempatan, organisasi bukan kerajaan dan komuniti setempat. Pendekatan yang diambil adalah holistik, melibatkan perancangan bandar yang lebih baik, penguatkuasaan undang-undang yang berkesan, peningkatan kesedaran masyarakat serta penggunaan teknologi terkini.

Buku "**Menjejaki Keselamatan Bandar: Pengalaman dalam Amalan Program Bandar Selamat**" adalah satu usaha untuk mendokumentasikan pengalaman dan amalan terbaik yang telah diterapkan dalam program ini. Ia bukan sahaja memberi gambaran mengenai kejayaan yang telah dicapai, tetapi juga mengupas cabaran-cabaran yang dihadapi serta penyelesaian yang diambil.

BAB 2

Perasaan dan Kebimbangan Komuniti terhadap Jenayah ke arah Program Bandar Selamat

Nor Eeda Hj Ali, Norizan Mt Akhir, Siti Rasidah Md Sakip & Nur Hisham Ibrahim



PENGENALAN

Jenayah merupakan perlakuan yang melanggar undang-undang yang diamalkan oleh sesebuah negeri atau negara. Menurut Islam, jenayah dikaitkan dengan pelanggaran hukum yang juga dianggap sebagai dosa. Kegagalan dalam mencegah jenayah dan mengawal masalah jenayah akan memberi kesan negatif terhadap kesejahteraan masyarakat. Kesejahteraan masyarakat perlu dipelihara, termasuk perasaan selamat dan bebas daripada kebimbangan terhadap jenayah. Jika isu keselamatan di kawasan bandar menjadi lebih serius, isu ini boleh mengancam kesejahteraan psikologi komuniti bandar. Konsep Bandar Selamat adalah pendekatan yang diambil untuk menangani perasaan tidak selamat dan kebimbangan terhadap keselamatan di kawasan bandar.

Program Bandar Selamat (PBS) merupakan langkah penting dalam menjamin keselamatan masyarakat dan mengurangkan kadar jenayah ke tahap yang paling rendah. Program ini dilaksanakan melalui tiga strategi utama, iaitu Mereka bentuk Persekitaran Fizikal (*Environmental Design Initiatives*), Memperkasakan Kawasan Sasaran (*Target Hardening*) serta Pengurusan Penyertaan Komuniti dan Kesedaran Awam. Selain itu, Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan (KPKT) memandang serius isu jenayah ini dan telah mengarahkan Pihak Berkuasa Tempatan

BAB 3

Analisis *Hotspot* Indeks Jenayah: Kajian Kes berdasarkan Kawasan Pihak Berkuasa Tempatan di Malaysia

Suzannah Abdullah, Izrahayu Che Hashim, Siti Rasidah Md Sakip & Norazah Abd Rahman



PENGENALAN

Jenayah merupakan fenomena yang berlaku dalam realiti dan mempunyai potensi yang tinggi untuk mempengaruhi persepsi individu terhadap jenayah. Hal ini menyebabkan kebimbangan yang mendalam dalam kalangan masyarakat. Kebimbangan adalah bersifat subjektif melibatkan emosi dan tingkah laku terhadap jenayah yang menyebabkan individu berasa risau, tidak selamat dan tidak selesa sebanyak mungkin dapat mempengaruhi kesihatan mental, fizikal dan kualiti hidup (Jubit et al., 2019). Di peringkat global, jenayah kekerasan dilaporkan sebagai jenayah yang paling kerap berlaku, tetapi apabila dianalisis mengikut kawasan, jenayah harta benda dilaporkan lebih kerap berlaku di negara-negara Asia (UNODC, 2015). Di Malaysia, jenayah harta benda menjadi penyumbang utama kepada indeks jenayah (PDRM, 2018).

Analisis *Hotspot* Indeks Jenayah merupakan satu kajian yang memberi tumpuan kepada lokasi-lokasi tertentu di mana kadar jenayah adalah tinggi dalam sesuatu kawasan. Kajian ini penting kerana membantu pihak berkuasa tempatan untuk memahami corak jenayah dalam sesuatu komuniti. Di Malaysia, kebanyakan kawasan dipantau oleh pihak berkuasa tempatan seperti Majlis Perbandaran atau Majlis Daerah. Jenayah merupakan satu cabaran besar di Malaysia, seperti yang dilaporkan oleh Kementerian Dalam Negeri Malaysia pada tahun 2020. Sehubungan dengan itu,

BAB 4

Kajian Pemerhatian berdasarkan Prinsip dan Amalan Konsep Bandar Selamat di Selangor, Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur dan Putrajaya

*Na'asah Nasrudin, Yusfida Ayu Abdullah, Raja Norashekin Raja Othman, Siti Fatimah Hashim &
Siti Rasidah Md Sakip*



PENGENALAN

Proses perbandaran telah menimbulkan pelbagai permasalahan di kawasan-kawasan bandar. Antara masalah perbandaran yang hangat diperkatakan bukan sahaja di peringkat tempatan bahkan hingga ke peringkat antarabangsa adalah isu keselamatan masyarakat yang dikhuatiri semakin mengancam kualiti hidup masyarakat di bandar (Samuni et al., 2019). Perlakuan jenayah adalah antara kesan negatif akibat perkembangan bandar (Nor-Ina & Norizan, 2007). Kenyataan ini disokong oleh Sidhu (2005), iaitu ketakutan orang ramai tentang jenayah adalah kebimbangan utama bagi penggubal dasar, lebih-lebih lagi jika melibatkan peningkatan jenayah harta benda dan kekerasan. Keadaan ini tentunya akan mempengaruhi aspirasi pembangunan lestari untuk meningkatkan kualiti hidup masyarakat hari ini dan generasi akan datang. Block (2011) telah meletakkan kepentingan aspek keselamatan ini sebagai ukuran kedua selepas keperluan fisiologi sebagai syarat untuk mencapai kualiti hidup yang baik.

Pelbagai usaha telah dilaksanakan oleh semua pihak yang berkepentingan bagi menurunkan statistik kadar jenayah di Malaysia yang melibatkan PDRM dan penyertaan awam serta agensi-agensi kerajaan mahupun NGO antaranya adalah dengan pelaksanaan Program inisiatif Bandar Selamat yang telah dilaksanakan sejak tahun 2004. Menurut Jubit et al. (2022), pihak kerajaan telah melaksanakan beberapa pelan

BAB 5

Keberkesanan Program Bandar Selamat di Johor Mengikut Pandangan Wakil Komuniti: Hasil Dapatan Analisis Kualitatif

Nur Huda Jaafar, Rashidah Mokhtar, Siti Afiqah Mohammad, Muhammad Hazwan A Rahman & Asmalia Che Ahmad



PENGENALAN

Keselamatan negara adalah satu keutamaan kepada mana-mana negara. Dengan adanya sistem keselamatan negara yang bersistematik dan berkualiti tinggi, secara tidak langsung ia memberi impak yang besar, terutamanya kepesatan ekonomi dan keharmonian penduduk. Program Bandar Selamat (PBS) merupakan satu inisiatif dari kerajaan Malaysia yang telah diadakan sejak 2004. Konsep bandar selamat adalah satu usaha bagi mengekang jenayah, mengurangkan kebimbangan terhadap jenayah dengan mengambil kira konsep makro seperti bandar mampan, bandar berdaya huni dan bandar pintar (Lim et al., 2021).

Tumpuan di kawasan bandar diberikan kerana proses perbandaran memberi impak kepada pembangunan ekonomi dan sosial negara (Rameli et al., 2019). Kepesatan di kawasan bandar juga adalah faktor peningkatan kadar jenayah kerana bandar adalah kawasan tumpuan orang ramai. Sehubungan dengan itu, langkah proaktif bagi mengekang peningkatan kadar jenayah di kawasan bandar perlu diambil.

Program Bandar Selamat (PBS) dilaksanakan di beberapa bandar terpilih. Di Johor terdapat tiga kawasan yang melaksanakan PBS, iaitu kawasan di bawah kelolaan Majlis Bandaraya Johor Bahru, Majlis Bandaraya Iskandar Puteri dan Majlis Bandaraya Pasir Gudang. Bab ini

BAB 6

Kajian Pemerhatian Program Bandar Selamat di Negeri Melaka

Nor Eeda Hj Ali, Norizan Mt Akhir, Yarina Ahmad & Muhammad Falihin Jasmi



PENGENALAN

Kajian pemerhatian merupakan instrumen bagi menilai sesuatu kawasan yang mempunyai kriteria tertentu untuk membuat pengesahan sesuatu kajian. Dalam bab ini, kawasan yang dinilai adalah kawasan *blackspot* yang disenaraikan oleh Pihak Berkuasa Tempatan (PBT), iaitu kawasan jangkaan berlaku jenayah. Kaedah ini dapat mengumpulkan maklumat yang objektif dan terperinci tentang elemen-elemen pencegahan jenayah yang wujud dan keadaan sebenar yang berlaku di kawasan kajian. Pemerhatian berstruktur dilakukan dengan menggunakan struktur atau panduan yang telah ditetapkan seperti menyediakan senarai semak (*checklist*) item yang akan diperhatikan dan gambar-gambar kawasan kajian. Pemerhatian berstruktur adalah pendekatan yang sistematik untuk mengumpulkan data melalui pemerhatian langsung situasi atau keadaan kawasan yang ingin dikaji (Glazier, 1985; Weston et. al., 2023). Kajian pemerhatian ini adalah membuat pemerhatian terhadap elemen-elemen di bawah Program Bandar Selamat (PBS) berdasarkan Strategi Satu (1) (Mereka bentuk persekitaran fizikal) dan Strategi Dua (2) (Memperkasakan kawasan sasaran) seperti yang terkandung di dalam garis panduan Bandar Selamat (PLAN Malaysia, 2013). Senarai elemen yang disemak dan diperhatikan juga dibina dengan berpanduan elemen-elemen *Crime Prevention Through Environmental Design*

BAB 7

Memahami Kaedah dan Amalan Program Bandar Selamat (PBS) melalui Perbincangan Kumpulan Berfokus (FGD) bersama Pihak Berautoriti: Kajian Kes Wilayah Utara

Mohamad Hanif Abu Hassan, Rabitah Harun, Nurul Hayani Abd Rahman & Nadiyanti Mat Nayan



PENGENALAN

Sistem Pemantauan Bandar Selamat (SPBS) merupakan salah satu daripada enam (6) langkah segera yang diperkenalkan dalam Program Bandar Selamat (PBS). Sistem ini dibangunkan oleh Jabatan Perancangan Bandar dan Desa (PLANMalaysia) dengan kerjasama Polis Diraja Malaysia (PDRM) dan Kementerian Dalam Negeri (KDN). SPBS telah membawa satu transformasi ke atas *Police Reporting System* (PRS) Polis Diraja Malaysia (PDRM) yang telah mengintegrasikan elemen penandaan kejadian jenayah di atas peta atas pelantar Sistem Maklumat Geografi (GIS) yang dilengkapi dengan koordinat.

Antara objektif yang digariskan ialah memantau keberkesanan pelaksanaan PBS dalam menangani jenayah jalanan di kawasan Pihak Berkuasa Tempatan (PBT), mengenal pasti kawasan *hotspot* sedia ada dan berpotensi, corak jenayah dan lokasi yang kerap berlaku jenayah dan menyediakan maklumat untuk penguatkuasaan langkah-langkah pencegahan jenayah.

BAB 8

Mengenal Pasti Amalan Bandar Selamat melalui Kaedah Pemantauan: Kajian Kes Wilayah Utara

Rabitah Harun, Nurul Hayani Abd Rahman, Mohamad Hanif Abu Hassan Rabitah Harun & Nadiyanti Mat Nayan



PENGENALAN

Program Bandar Selamat (PBS) telah dilaksanakan di Malaysia sejak tahun 2004. Program ini mengaplikasikan tiga (3) strategi utama dalam mengurangkan kadar jenayah. Program ini yang kini diletakkan di bawah tanggungjawab PLANMalaysia dan telah dilaksanakan oleh setiap PBT di peringkat bandar. Penekanan kepada mewujudkan persekitaran hidup yang lebih selamat untuk masyarakat yang berdaya maju dan sejahtera turut ditekankan dalam Rancangan Malaysia ke-11 (RMK11). Secara keseluruhannya, tiga strategi utama dan lima belas langkah bandar selamat telah diperkenalkan.

Bab ini akan memfokuskan kepada amalan bandar selamat yang telah dikenal pasti melalui pemerhatian kawasan *blackspot* di tiga buah negeri, iaitu Kedah, Pulau Pinang dan Perlis. Ianya melibatkan empat belas (14) Pihak Berkuasa Tempatan (PBT), iaitu sebelas (11) PBT di negeri Kedah, dua (2) di negeri Pulau Pinang dan satu (1) di negeri Perlis (rujuk Jadual 8.1).

Jadual 8.1: Pihak Berkuasa Tempatan di Ketiga-tiga Buah Negeri
Sumber: Penyelidik (2023)

Kedah	Pulau Pinang	Perlis
11	2	1

BAB 9

Persepsi Pihak Berfokus terhadap Program Bandar Selamat di Perak

Nurain Mohd Talmizi, Nor Eeda Haji Ali & Norazah Abd Rahman



PENGENALAN

Perancangan bandar merupakan satu seni dan sains bagi merancang susun atur kehidupan komuniti bandar supaya mewujudkan suasana lebih terancang, sejahtera dan sempurna melalui gabungan alam bina dan alam sekitar secara mampan. Pembandaran ialah proses perubahan sesuatu kawasan daripada luar bandar kepada bandar dari segi fizikal, sosial dan ekonomi bagi meningkatkan kualiti kehidupan penduduk. Namun dari aspek lain, proses pembandaran ini memberikan cabaran yang berkait dengan soal keselamatan, sama ada di peringkat individu mahupun kepada penduduk bandar itu sendiri. Isu keselamatan merupakan antara masalah pembandaran yang mendapat perhatian dan sering dibincangkan di peringkat tempatan, persekutuan sehingga ke peringkat antarabangsa. Permasalahan yang sering timbul berkaitan aspek keselamatan di kawasan bandar antaranya adalah disebabkan oleh perlakuan jenayah.

Perlakuan jenayah sering dikaitkan berlaku dengan kadar yang tinggi di kawasan bandar berbanding dengan kawasan lain. Pertambahan penduduk yang semakin pesat dan desakan hidup yang semakin meningkat telah mendorong kepada peningkatan perlakuan jenayah. Kebanyakan kajian yang dijalankan sebelum ini mengandaikan bahawa perlakuan jenayah lebih tinggi berlaku di kawasan bandar, kesan daripada kepesatan perbandaran tersebut. Di

BAB 10

Keberkesanan, Amalan Terbaik dan Penambahbaikan Program Bandar Selamat di Negeri Terengganu dan Kelantan

Najihah Marha Yaacob, Rosman Mahmood, Hajar Jaafar, Norizan Mt Akhir & Siti Rasidah Md Sakip



PENGENALAN

Konsep bandar selamat mula diperkenalkan di United Kingdom sejak tahun 1980-an. Asas penting konsep tersebut adalah untuk mewujudkan kerjasama dalam kalangan peniaga, penguatkuasa undang-undang dan kerajaan tempatan bagi mengawal kegiatan jenayah di kawasan metropolitan di mana aktiviti ekonomi dijalankan. Program tersebut menjadi model untuk pelaksanaan di beberapa bandar utama seluruh dunia. Objektif utama pelaksanaan Program Bandar Selamat (PBS) adalah untuk membentuk kesejahteraan komuniti menerusi pencegahan jenayah di kawasan bandar. Inisiatif ini penting bagi memastikan sesuatu kawasan bandar terhindar daripada semua ancaman jenayah sama ada berbentuk sosial, fizikal dan mental. Keadaan ini dapat mewujudkan persekitaran bandar yang terjamin dari segi kesejahteraan penghuni. Di Malaysia, konsep bandar selamat mula disuarakan oleh Yayasan Pencegahan Jenayah Malaysia pada tahun 1998 yang mengutarakan pandangan tentang keperluan untuk memastikan bandar bebas dari unsur jenayah demi kesejahteraan komuniti. Pada tahun 2004, selepas mendapat kelulusan kabinet PBS mula diperkenalkan secara lebih terancang sebagai salah satu inisiatif kerajaan bagi memastikan keselamatan negara dan kesejahteraan rakyat. Jabatan Perancangan Bandar dan Desa (JPBD) Semenanjung Malaysia, Kementerian Perumahan dan

BAB 11

Keberkesanan Program Bandar Selamat di Kawasan *Blackspot*, Pahang

Siti Zalfah Mahmud, Noorshashillawati Azura Mohammad, Rosmah Nizam, Nurhani Izzati Mohd Hanifah & Nor Eeda Hj Ali



PENGENALAN

Negeri Pahang merangkumi kawasan seluas 35,965 kilometer persegi (km²) terbahagi kepada 11 buah daerah pentadbiran iaitu Pekan, Kuantan, Rompin, Maran, Bera, Jerantut, Temerloh, Raub, Bentong, Lipis dan Cameron Highlands. Jumlah keseluruhan penduduk di negeri ini kira-kira 1.75 juta orang dengan kepadatan penduduk seramai 48.6 orang bagi setiap km² (Portal Rasmi Kerajaan Negeri Pahang Darul Makmur, 2017). Bagi memastikan keselamatan penduduk terjamin, Kerajaan Negeri Pahang adalah bertanggungjawab melaksanakan Program Bandar Selamat (PBS). Keselamatan faktor utama yang perlu dititikberatkan kerana situasi negara yang aman, makmur dan harmoni membolehkan masyarakat dan negara dapat melaksanakan tugas dan tanggungjawab ke arah yang lebih baik (Burhanudin, 2015). Program Bandar Selamat telah dimulakan oleh Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan (KPKT) pada 10 Ogos 2004 dengan memfokuskan kepada langkah-langkah pencegahan jenayah jalanan (Unit Khas NKRA Bandar Selamat, 2010). Pada tahun 2022 – 2025, Kementerian Dalam Negeri melalui Bahagian Keselamatan telah memperuntukkan sebanyak RM40 juta untuk pelaksanaan Program Bandar Selamat dengan agihan peruntukan RM10 juta setahun untuk inisiatif pemutihan kawasan *blackspot*. Kawasan *blackspot* di Pahang untuk kajian Bandar Selamat 2023 melibatkan

BAB 12

Penglibatan Komuniti dan Pihak Berkepentingan dalam Pelaksanaan Program Bandar Selamat: Kajian Kes bagi Negeri Sabah dan Wilayah Persekutuan Labuan

Nadiyanti Mat Nayan, Asmalia Che Ahmad, Muhammad Falihin Jasmi & Nur Hisham Ibrahim



PENGENALAN

Konsep Bandar Selamat merupakan satu konsep yang diperkenalkan di United Kingdom sekitar tahun 1980-an. Konsep ini dianggap inisiatif yang praktikal dalam mengurangkan insiden jenayah (Crawford, 1998). Di Malaysia, konsep ini bermula pada tahun 2004. Berdasarkan Jabatan Perancangan Bandar dan Desa (PLAN Malaysia), Bandar Selamat didefinisikan sebagai **“bandar yang bebas daripada semua ancaman fizikal, sosial dan mental”** (PLAN Malaysia, 2022). Bandar Selamat merangkumi persekitaran yang kondusif, terpelihara, sejahtera dan ceria.

Berdasarkan 46 Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) yang pernah menerima peruntukan daripada Kementerian Dalam Negeri (KDN) bagi Program Bandar Selamat (PBS), Indeks Jenayah bagi negeri Sabah dan Wilayah Persekutuan Labuan adalah di antara kedudukan 16 hingga 46 yang dikira secara kumulatif bermula pada tahun 2017 hingga 2022 (rujuk Jadual 12.1).

BAB 13

Kawasan *Blackspot* dan Teori Perpindahan Jenayah di Negeri Sabah dan Wilayah Persekutuan Labuan

Nadiyanti Mat Nayan, Asmalia Che Ahmad & Yarina Ahmad



PENGENALAN

Blackspot merupakan kawasan yang menimbulkan perasaan tidak selamat dari segi jenayah dan mempunyai rekod jenayah yang tinggi. Kawasan *blackspot* ditentukan oleh Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dengan mendapat persetujuan Polis Diraja Malaysia (PDRM) yang mana telah dibentangkan dan diperakui dalam Mesyuarat Majlis Penuh PBT. Berikutan itu, Kerajaan dan agensi berkaitan telah mengambil inisiatif untuk memutihkan kawasan *blackspot*.

Kementerian Dalam Negeri (KDN) telah mengambil inisiatif dengan menyediakan peruntukan manakala PLANMalaysia telah memperakui 39 kawasan di 27 PBT sebagai kawasan *blackspot*. Mesyuarat Jawatankuasa Penilaian Cadangan Inisiatif Pemutihan Kawasan *Blackspot* yang melibatkan Kementerian Dalam Negeri (KDN), Polis Diraja Malaysia (PDRM), Jabatan Imigresen Malaysia (JIM), Jabatan Perpaduan Negara (JPN), Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) dan Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK) sebagai ahli jawatankuasa mengambil keputusan mengagihkan peruntukan bagi memutihkan kawasan *blackspot*. Jumlah peruntukan inisiatif pemutihan kawasan *blackspot* dari tahun 2010 hingga 2020 adalah sebanyak RM 309.70 juta. Seterusnya, dari tahun 2022 hingga 2025, Kementerian Dalam Negeri (KDN) melalui Bahagian Keselamatan, memperuntukkan sebanyak RM40 juta untuk pelaksanaan Program Bandar Selamat (PBS) yang disalurkan melalui

BAB 14

Keberkesanan Program Bandar Selamat di Sarawak: Kajian Kes di Kuching

Ummi Farhani Firdaus, Nurul Aqmal Roslan, Chai Shin Yi, Sarehan Sadikin, Nur Farhani Samasu,
Siti Rasidah Md Sakip & Norizan Mt Akhir



PENGENALAN

Kajian Program Bandar Selamat merupakan satu inisiatif yang begitu penting dalam menilai tahap keselamatan sesebuah bandar. Tahap penilaian ini dinilai dari pelbagai aspek dan pelbagai strategi diletakkan bagi pemerkasaan keselamatan sesebuah bandar. Berdasarkan Kajian Keberkesanan Program Bandar Selamat 2023, strategi utama digariskan bagi mengukur tahap keberkesanan Program Bandar Selamat pada masa kini.

Strategi pertama adalah melalui mereka bentuk persekitaran fizikal (*Environmental Design Initiatives*). Melalui strategi pertama ini, terdapat tiga (3) komponen yang telah disenaraikan yang mana melibatkan pengasingan laluan pejalan kaki daripada laluan bermotor, pelaksanaan reka bentuk persekitaran yang selamat atau *Crime Prevention through Environmental Design* (CPTED) serta yang terakhir melibatkan pemetaan *Geographic Information System* (GIS) jenayah dan Program Bandar Selamat.

Seterusnya, strategi kedua adalah memperkasakan kawasan sasaran *target hardening*. Menerusi strategi ini, terdapat sembilan (9) komponen yang telah disenaraikan iaitu melalui penyediaan balai polis tetap atau bergerak, penyediaan cermin keselamatan, penyediaan papan tanda peringatan jenayah, penyediaan penggera keselamatan, penyediaan tempat motosikal berkunci, pemasangan

BAB 15

Kesimpulan

Nor Eeda Hj Ali & Asmalia Che Ahmad



Program Bandar Selamat telah diperkenalkan semenjak tahun 2004, program ini telah menjadi landasan penting untuk memberikan jaminan keselamatan terhadap kehidupan yang lebih aman dan selamat dari ancaman jenayah terhadap masyarakat Malaysia. Program Bandar Selamat (PBS) di Malaysia ini berpaksikan kepada konsep *Crime Prevention Through Environmental Design* (CPTED). Pendekatan yang digunakan selama 20 tahun ini telah membuktikan kesan yang signifikan dengan penurunan kadar jenayah, meningkatkan perasaan selamat dan mengurangkan kebimbangan terhadap jenayah, terutamanya di kawasan perumahan bandar. Ini telah menampakkan kesan yang positif terhadap usaha dan kesungguhan Kerajaan. Walau bagaimanapun, ianya hanya bertepatan di peringkat dasar atau polisinya sahaja. Sebaliknya apabila di peringkat perlaksanaan serta keberkesanannya terhadap masyarakat ianya ternyata masih mempunyai pelbagai aspek untuk diperbaiki.

Berdasarkan kajian PBS yang dijalankan melalui temu bual berfokus (FGD), temu bual mendalam (IDI) dan soal-selidik ternyata PBS adalah signifikan walaupun terdapat beberapa kelemahan. Pihak responden kajian amat mengharapkan pelaksanaan PBS perlu diberi tumpuan kepada ketiga-tiga strategi iaitu Strategi Mereka Bentuk Persekitaran Fizikal, Strategi Memperkasakan Kawasan Sasaran dan Strategi Pengurusan Penyertaan Komuniti dan Kesedaran Awam.

RUJUKAN

- Ahmad Kamil, Mohamed. (2006). *Bandar Bebas Jenayah*. Utusan Malaysia, 14 Ogos. Tarikh capaian pada 09 Disember 2007 dari <http://www.utusanonline.com.my>
- Ahmad, A., Masron, T., Ringkai, E., Barawi, M. H., Salleh, S., Jubit, N., 2024. Analisis ruangan *Hotspot* jenayah pecah rumah di negeri Selangor, Kuala Lumpur dan Putrajaya pada tahun 2015-2020. *Geografia-Malaysian Journal of Society and Space*. 20(1), 49-67. © 2024, e-ISSN 2682-7727 <https://doi.org/10.17576/geo-2024-2001-04>.
- Ahmad Nazri, M,L., Norsiah, A.A., Nooraini, H,Y., & Wan, J,W,A,R. (2013). Impacts of urban land use on crime patterns through GIS application. *Planning Malaysia Geospatial Analysis in Urban Planning*, II, 1-22.
- Ahmad, N. A., & Zainab, K. (2009). Kepentingan Program Bandar Selamat Sebagai asas keselamatan industri pelancongan di bandaraya Johor Bahru. *Jurnal Teknologi*, 51(E), Dis. 2009, 123-137.
- Ali, N. E. (2007). *Pembangunan Komuniti di dalam Perlaksanaan Konsep Bandar Selamat Kajian Kes: Bukit Jelutong, Seksyen U8, Shah Alam, Selangor Darul Ehsan*. Universiti Teknologi Malaysia.

- Amar Singh Sidhu. (2006). Crime Levels and Trends in The Next Decade. *Journal of The Kuala Lumpur Royal Malaysia Police College*, 5, 1-13.
- Anuar, A. N. A. & Khalifah, Z., (2009). Kepentingan Program Bandar Selamat Sebagai Asas Keselamatan Industri Pelancongan Di Bandaraya Johor Bahru. *Jurnal Teknologi*, 51(E), 123-137.
- Annemarie, R., Marie, D, Peter, P.G., Wim H., & Karien, S. (2015). Social safety, self-rated general health and physical activity: Changes in area crime, area safety feelings and the role of social cohesion. *Health & Place*, 31, 39-45.
- Bernama (2023). *Jenayah komersial tahun ini tunjuk trend meningkat – JSJK*. Retrieve from <https://www.astroawani.com/berita-malaysia/jenayah-komersial-tahun-ini-tunjuk-trend-meningkat-jsjk-441452>
- Burhanuddin, J. (2015). Tahap Penghayatan Islam Dalam Pengurusan Diri Anggota Angkatan Tentera Malaysia. *Jurnal Kepimpinan Pendidikan*. 2(2), 34-41.
- Birkbeck, C., & Lafree, G. (1993). The Situational Analysis of Crime and Deviance. *Annu. Rev. Social*, 19, 113-137.
- Botrić, V. (2021). Does crime affect firm performance: Evidence from post-transition economies. *InterEULawEast: Journal for the International and European Law, Economics and Market Integrations*, 8(1), 57-74. <https://doi.org/https://doi.org/10.22598/iele.2021.8.1.4>
- Bowers, K. J.& Johnson, S. D. (2003). Measuring the Geographical Displacement and Diffusion of Benefit Effects of Crime Prevention Activity. *Journal of Quantitative Criminology*. 19 (3): 275-301.

DOI:10.1023/A:1024909009240. ISSN 0748-4518.
S2CID 132992283.

Block, M. (2011). Maslow's Hierarchy of Needs. Crawford, A. (1998). *Crime Prevention and Community Safety: Politics, Policies and Practices*. Longman.

Canadian Municipal Network on Crime Prevention. (2022). *Community Safety Plan*. Retrieved from <https://www.kelowna.ca/city-services/safety-emergency-services/community-safety-plan>

Chua, T. Y., Chan, V. H., Basheer, R., Lim, S. K. Y., Tan, G. B., Then, S. W., Balakrishnan, S., & Shah, I. A. (2023). An Implementation of Efficient Smart Street Lights with Crime and Accident Monitoring: A Review. *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 10(1), 287-305.

Cheng, B., Chen, L., & Yang, B. (2023). Qualitative exploration and correction strategies of the criminal psychological mechanism of the Burglars. *International Journal of Mental Health Promotion*, 25(4), 595-611. <https://doi.org/https://doi.org/10.32604/ijmh.2023.027321>

Choi, K., & Lee, J. (2016). Citizen participation in community safety: A comparative study of community policing in South Korea and the UK. *Policing and Society*, 26(2), 165-184. <https://doi.org/10.1080/10439463.2014.922087>

Crawford, A. (1998). *Crime prevention and community safety: Politics, policies and practices*. Harlow: Longman

Crowe, T. D. (2000). *Crime Prevention Through Environmental Design: Applications of Architectural Design and Space Management Concepts*. United States of America, National Crime Prevention Institute.

- Dain, K., & Hohyun, L. (2016). Crime trend analysis by changes of spatial autocorrelation and *Hotspot*. *Proceedings of the 2016 International Conference on Industrial Engineering and Operations Management* (hlm. 1854-1865). Kuala Lumpur, Malaysia: IEOM Society International.
- Dewan Bahasa dan Pustaka. (2017). *Carian Umum*. <https://prpm.dbp.gov.my>
- Dewan Bandaraya Kuching Utara. (n.d.). <https://dbku.sarawak.gov.my/>
- Donder, L. D., Verte, D. & Messelis, E. (2005) Fear of Crime and Elderly people: Key Factors That Determine Fear of Crime Among Elderly People in West Flanders. *Ageing International*, 30, 363-376.
- Dorling, P. (2013, November 25). *Singapore, South Korea revealed as Five Eyes spying partners*. The Sydney Morning Herald. Retrieved from <https://www.smh.com.au/technology/singapore-south-korea-revealed-as-five-eyes-spying-partners-20131124-2y433.html>
- Edwards, R. (2023, October 28). *Burglaries, thefts, and surprising stats: FBI reveals 2022 property crime trends*. *SafeWise*. <https://www.safewise.com/news/burglaries-thefts-and-surprising-stats-fbi-reveals-2022-property-crime-trends/>
- Economy Planning Unit, (2021). *12th Malaysian Plan*. Department of Prime Minister. *Jabatan Perancang Bandar dan Desa Semenanjung Malaysia (2013)*. Buku Program Bandar Selamat edisi ke-2. Malaysia.
- Ekblom, P. (1995) Less Crime, by Design. *The ANNALS of The American Academy of Political and Social Science*, 539, 114-129.
- Getis, A., & Ord, J. K. (1992). The Analysis of Spatial Association by Use of Distance Statistics.

MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR

Pengalaman dalam

Amalan Program Bandar Selamat

Dalam era urbanisasi pesat, keselamatan bandar menjadi keutamaan yang tidak boleh diabaikan. "MENJEJAKI KESELAMATAN BANDAR PENGALAMAN DALAM AMALAN PROGRAM BANDAR SELAMAT: Bukti Empirikal Daripada Hasil Penyelidikan" membawa pembaca menyelami langkah-langkah dan strategi yang telah diambil untuk meningkatkan keselamatan di bandar-bandar kita. Buku ini menyajikan kajian kes dan analisis mendalam mengenai program-program keselamatan bandar yang berjaya, serta cabaran yang dihadapi dalam pelaksanaannya. Kandungan buku ini adalah berdasarkan keadaan sebenar di tapak kajian melalui kaedah soal selidik, temubual, perbincangan kumpulan berfokus dan pemerhatian.

Dengan pendekatan yang komprehensif dan berlandaskan data, buku ini merupakan rujukan penting bagi penggubal dasar, perancang bandar, dan sesiapa sahaja yang berminat untuk memahami dan meningkatkan keselamatan dalam persekitaran bandar. Ia juga sesuai sebagai bahan rujukan kepada para pelajar di dalam bidang alam bina dan persekitaran terutamanya dalam bidang Senibina, Perancangan Bandar, Senibina Landskap dan Perbandaran. Temui kisah pengalaman dan kejayaan dari bandar-bandar yang telah berjaya mengubah wajah keselamatan mereka.



ISBN 978-629-490-165-0



9 786294 901650

**PENERBIT
UTHM**

